

ZPRÁVY

K pětadesátinám Jaroslava Vaculíka

Neúprosný běh času si člověk uvědomuje různými způsoby. Jedním z nich může být i prolisování stránek odborného časopisu. Je to jen několik čísel zpátky, kdy byl na stránkách našeho časopisu *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd*, otištěn medailon ke kulatému životnímu jubileu Jaroslava Vaculíka, vedoucího Katedry historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.¹ V čele katedry stojí i nadále (vedoucím se stal začátkem roku 2000). Na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity působí již od roku 1973. V následujícím roce, kdy oslaví své pětadesáté narozeniny, završí zároveň čtyřicet let svého akademického působení. Roku 2008 dosáhl nejvyššího akademické hodnosti – titulu univerzitního profesora, který získal na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V pedagogické práci se v rámci bakalářského studia zaměřuje především na výuku světových dějin 19. a 20. století, v navazujícím magisterském studiu přednáší soudobé dějiny a realizuje různé výběrové přednášky, které se váží k jeho odborné práci a moderním českým dějinám. Kromě toho přednáší také na katedře občanské výchovy.

Za velmi přínosnou součást pedagogické práce je možné považovat Vaculíkovo autorství řady na sebe navazujících skript a čítanek, pokrývajících obecné dějiny de facto od vestfálského míru až do současnosti. V přípravě na dílčí, ale i státní zkoušky po nich rádi sahají nejen studenti pedagogické fakulty. Nedílnou součástí pedagogické práce univerzitního učitele je vedení diplomových prací. Těch magisterských vedl Jaroslav Vaculík kolem stovky, přičemž se některé z nich dočkaly částečného či úplného publikování. K tomu je potřeba připočítat další, rychle narůstající řadu bakalářských prací. Pro radu za ním přicházejí i zájemci o rigorózní řízení, neboť je předsedou rigorózní komise. Své bohaté odborné i pedagogické zkušenosti a znalosti předává jako školitel šesti doktorandů. Se studenty, reprezentujícími Katedru historie, se pravidelně účastní celostátní studentské vědecké soutěže (SVOČ), kde v několika posledních letech zastával post předsedy hodnotící komise. V soutěžním klání na jaře roku 2010, konaném v Ústí nad Labem, dosáhl jeho student Bc. Libor Bílek dosud největšího úspěchu pro Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity, když v soutěži obsadil ex equo první místo.

Ústředním tématem jubilentovy odborné práce a badatelského zájmu jsou od počátku volyňští Češi. V posledním desetiletí však Vaculík svůj okruh bádání zásadně rozšířil o nová témata. K nejnovějším výsledkům jeho badatelského rozkročení náleží především monografie *Češi v cizině 1850–1938* a v nakladatelství Libri vydaná publikace *České menšiny v Evropě a ve světě*. Při pohledu na publikační a jiné výstupy jeho odborné práce za posledních pět let je zřejmé, že se jubilant může Klió oddal zcela. V tvůrčí činnosti katedry historie mu pravidelně náleží první místo, již tradičně patří k nejvíce publikujícím autorům Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Výsledky své odborné práce představil na mnoha domácích i zahraničních konferencích, zejména v Polsku a na Slovensku. Zvláštního zdůraznění zasluhuje Vaculíkova rozsáhlá odborná činnost v rámci grantů a výzkumných záměrů, která přinesla řadu vynikajících výstupů, především v podobě monografií a odborných časopiseckých článků. V letech 2005–2011 pracoval jako odborný spolupracovník výzkumného záměru *Škola a zdraví pro 21. století*. Jako odborný spolupracovník s rozhodujícím publikačním potenciálem se podílel na úspěšné realizaci několika pro-

¹ MIHOLA, J.: *Jaroslav Vaculík šedesátiletý*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, 2007, s. 195–218.

jektů GA ČR (Češi v cizině 1850–1938; České a slovenské migrace 1918–1938). Řadu předšlých významných ocenění Jaroslava Vaculíka rozšířila roku 2008 cena děkana Pedagogické fakulty za kolektivní monografii *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, na níž se podílel společně s docentem Františkem Čapkou a docentem Lubomírem Slezákem. Důležité místo v jeho odborné činnosti zaujímá náročná redaktorská práce. Přes deset let je vedoucím redaktorem neimpaktovaného recenzovaného časopisu *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd*. Působí také jako člen redakční rady ediční rady *Exil* Centra pro československá exilová studia Univerzity Palackého a člen redakčních rad *Slovenského přehledu*, *Historica Olomucensia*, *Biuletyn Historii Edukacji a Slovjanskij sbornik*. Roku 2009 založil další odborný časopis, který vydává Katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity – *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*. Didaktika dějepisu je dalším důležitým okruhem jubilantova dlouhodobého badatelského zájmu. Katedra historie pod jeho vedením pravidelně pořádá mezinárodní didaktické konference, nejnověji na téma Mediální aspekty výuky dějepisu v Polsku, na Slovensku a v České republice (2011). Jako vedoucí katedry historie se Vaculík rozhodujícím způsobem podílel na vzniku a úspěšné akreditaci oboru Křesťanská výchova, který tak obohatil studijní nabídku Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Výuka nového oboru, kombinovaného kromě jiných předmětů také s dějepisem, začala na podzim 2008. Výčet všech dalších aktivit univerzitního profesora Jaroslava Vaculíka by byl ještě hodně dlouhý. Zmíňme alespoň jeho členství v panelu 410 GA ČR, předsednictví v komisi G5 FRVŠ (2009–2011) a v celostátním kole SOČ v oboru historie (od roku 2007). V letech 2005–2011 zastupoval Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity v Radě vysokých škol.

Závěrem je na místě jubilantovi poděkovat za veškerou dosavadní práci vykonanou ve prospěch katedry historie a celé Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a k přání pevného zdraví připojit neméně důležité a upřímné přání mnoha dalších badatelských, pedagogických i osobních úspěchů. To nejpodstatnější vystihuje tradiční židovské přání, používané u přípitku: „Le Chaim – Na život!“

Bibliografie prof. Jaroslava Vaculíka za léta 2007–2011

a) Knižní monografie

1. *Češi v cizině 1850–1938*. 2. vyd. Brno: MU, 2009. 210 s.
2. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri, 2009. 319 s.
3. *Nástin českých a slovenských přeshraničních migrací v meziválečném období*. Brno: MU, 2010. 116 s.

b) Spoluúčast na monografiích

1. *Rodinná kronika volyňských Čechů*. 2. vyd. Brno: MU, 2008. 144 s. (s D. Kšicovou).

c) Původní práce ve vědeckých časopisech a sbornících

c1) zahraniční

1. *Wychowanie narodowe Czechów na Wołyniu w latach 1868–1939*. In: *Historyczne konteksty edukacji obywatelskiej w społeczeństwach wielokulturowych*. Kraków: Impuls, 2007, s. 125–130.
2. *K výměně obyvatelstva mezi Maďarskem a Československem*. *Slováci v zahraničí*, sv. 24, 2008, s. 101–114.
3. *Černovská tragédie a její ohlas ve vybraném českém tisku na Moravě*. In: *Mýtus a realita*. Ružomberok: KU, 2008, s. 105–108 (s F. Čapkou).

4. *Z historie volyňských Čechov*. In: Ošklbane detstvo. Banská Bystrica: Dali, 2008, s. 163–165.
5. *Czesi na Wołyniu*. In: Na obrzeżach polityki. Cz. VI. Poznań: UAM, 2008, s. 109–112.
6. *Wołyń – poszukiwania tożsamości wśród ludności*. In: Rocznik Lubuski 32, 2009, č. 1, s. 245–250.
7. *Poglądy na temat higieny szkolnej v Polsce międzywojennej*. In: Szkoła – państwo – społeczeństwo między autonomią a podległością. Gdańsk: UG, 2009, s. 59–60.
8. *Emigracija Čeha u Hrvatsku i njihova poslijeratna reemigracija*. In: Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, 2008, č. 2, s. 117–124.
9. *Czesi we Lwowie 1867–1937*. In: Modernistyczny Lwów. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2009, s. 245–252.
10. *Integration of School Subjects – History and Social Knowledge in the Framework Curricula for Primary Education in the Czech Republic*. In: Education and Integrative Process. Historical and Present Kontext. Wrocław: ATUT, 2009, s. 13–133.
11. *Health and Hygiene Conditions at Schools a Hundred Years ago*. In: *Health in Pedagogical Discourses and School Practices. Selected Perspectives*. Kraków: Impuls, 2010, s. 115–128.
12. *Czesi w Polsce*. Wiadomości Historyczne 53, 2010, č. 4, s. 10–19.
13. *Tschechische Siedler in Wolhynien von den 1860er bis zu den 1940er Jahren*. In: Enzyklopädie Migration in Europa. 3. Aufl. Paderborn: Ferdinand Schöningh Verlag, 2010, s. 1044–1047.
14. *Wyniki badań porównawczych świadomości historycznej projektu europejskiego Młodzież i historia w Republice Czeskiej*. In: Szkolnictwo pijarskie w czasach minionych a współczesne problemy edukacji historycznej. Tom. III. Kraków–Lublin: ESPE, 2010, s. 299–309.
15. *Warunki zdrowotne i higieniczne w szkołach na początku XX w.* In: Z dziejów polskiej kultury i oświaty od średniowiecza do początków XX wieku. Kraków: Impuls, 2010, s. 267–282.
16. *Czeska emigracja społeczno-ekonomiczna w drugiej połowie XIX wieku*. In: Przemiany demograficzne Europy Środkowej w czasach nowożytnych. Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski, 2010, s. 197–190.
17. *Čechi Volynskoj gubernii vo vremja pervoj mirovoj vojny*. Slavjanskij sbornik 9, 2011, s. 26–35.
18. *Rodina Czechów na Wołyniu*. In: Wychowanie w rodzinie. Jelenia Góra, Karkonoska państwowa szkoła wyższa, 2011, s. 157–162.
19. *Szkolnictwo dla mniejszości narodowych w czeskim systemie oświaty*. In: Konflikt i dialog w wybranych społecznościach. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 2011, s. 251–256.
20. *Czech Settlers in Volhynia from the 1860s to the 1940s*. In: The Encyclopedia of Migration and Minorities in Europe. From the 17th Century to the Present. New York: Cambridge University Press, 2011, s. 700–703.

c2) domáci

1. *K hlavním problémům poválečné reemigrace zahraničních krajanů*. In: Československo 1945–1992. Brno, MU: 2007, s. 66–72.
2. *K otázce konverze volyňských Čechů k pravosláví v 80. letech 18. století*. Acta Universitatis Reginaehradensis, Humanistica 1, 2008, s. 211–231.
3. *Ruští Češi v předvečer a průběhu revolucí roku 1917*. In: Interpretace ruské revoluce 1917. Brno, CDK 2008, s. 27–46.
4. *School Hygiene a Hundred Years ago*. In: Contemporary Discourse on School and Health Investigation. Brno: MSD, 2008, s. 63–68.

5. *Health Care and Hygiene at Czechoslovak Schools between the First and Second World Wars*. In: Contemporary Discourse on School and Health Investigation. Brno: MSD, 2008, s. 57–62 (s F. Čapkou).
6. *Hygiene Conditions in Polish Schools after World War I*. In: Abstracts' Overview 4th International Conference School and Health 21. Brno: MU, 2008, s. 48.
7. *Several Thoughts on School Hygiene at the Break of the 19th and 20th Centuries*. In: Abstracts' Overview 4th International Conference School and Health 21. Brno: MU, 2008, s. 6 (s F. Čapkou).
8. *Brněnský polonista profesor Zdeněk Hájek*. In: Poláci v Brně a na jižní Moravě. Brno: Polonus, 2008, s. 197–202.
9. *Přes moře nebo po souši? K cestování českých emigrantů 2. poloviny 19. a počátku 20. století*. In: Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2008, s. 167–171.
10. *Češi v Kladsku v první polovině 20. století*. Kladský sborník 8, 2008 (suplementum), s. 323–328.
11. *Materiály Československého ústavu zahraničního v exilu z poloviny 50. let 20. století*. In: Československý exil 1939–1989 v zahraničních archívech. Brno: UO, 2008, s. 93–100.
12. *Volyň – domov pěti národností*. In: Regiony – časoprostorové průsečíky? Praha: MÚ AV ČR, 2008, s. 263–269.
13. *Zamyšlení nad postoji české středoškolské mládeže k členství ČR v EU*. In: Historie a cestovní ruch perspektivní a podnětné spojení. Praha: VŠO, 2008, s. 208–214 (s F. Čapkou).
14. *Snaha o návrat tzv. ruských optantů z Ukrajiny v 60. letech 20. století*. Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity 16, 2009, s. 229–238.
15. *K české sociálněekonomické emigraci ve druhé polovině 19. století*. In: Historik na Moravě. Brno: MM, 2009, s. 351–361.
16. *Reflections on Czech High-school Students' Attitudes towards the Czech Republic's Membership of the EU*. Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal 1, 2009, s. 23–27 (s F. Čapkou).
17. *Zdravotní péče o školní mládež v meziválečném Československu*. In: Anotace Škola a zdraví pro 21. století. Brno: MU, 2009, s. 66.
18. *Several Thoughts on School Hygiene at the Break of the 19th and 20th Centuries*. In: School and Health 21. General Issues in Health Education. Brno: MU, 2009, s. 41–46 (s F. Čapkou).
19. *Views of School Hygiene in Poland between the World War*. In: School and Health 21. General Issues in Health Education. Brno: MU, 2009, s. 50–54.
20. *Několik úvah o školsní hygieně na přelomu 19. a 20. století*. In: Obecné otázky výchovy ke zdraví. Brno: MU, 2009, s. 39–44.
21. *Pohledy na školní hygienu v meziválečném Polsku*. In: Obecné otázky výchovy ke zdraví. Brno: MU, 2009, s. 49–52.
22. *Historik česko-polských vztahů Zdeněk Hájek*. Muzeum Brněnska: sborník 2009, 2009, s. 158–163.
23. *Poznámky k meziválečným českým a slovenským migracím*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 76–94.
24. *Katedra dějepisu a občanské nauky Vysší pedagogické školy v Brně ve školním roce 1955–1956*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 142–143.
25. *The Conception of School-Health Relationship in the Schools of the First Republic*. In: Health Education: Context and Inspiration. Brno: MU, 2010, s. 33–38 (s F. Čapkou).

26. *Secondary Schools in the Discussions of the First Half of the 20th Century*. In: E-pedagogium, 2010, č. 1, s. 154–160.
27. *K vystěhovalectví z Československa a poměrům krajanů v polovině 20. let 20. století*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 58–93.
28. *Osudy pedagogických fakult zřízených v roce 1946*. In: Možnosti a meze výzkumu dějin vysokého školství po roce 1945. Hradec Králové: UHK, 2010, s. 76–84.
29. *Válečné a poválečné dějiny v polských časopisech roku 2009*. In: Soudobé dějiny 17, 2010, č. 3, s. 506–522.
30. *K existenci tzv. husitské církve na Volyni v 70. a 80. letech 19. století*. In: Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918). Ústí nad Labem: Albis international, 2010, s. 395–401.
31. *K výměně obyvatelstva mezi Maďarskem a Československem*. In: Povojnové migrácie a výmena obyvatelstva medzi Československom a Maďarskom. Prešov: Universum, 2010, s. 95–106.
32. *Religious Relations of Czech Emigrants Abroad*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 2, s. 33–36.
33. *Volýňský Čech. Příklad Josefa Kučery*. In: Člověk na Moravě. Díl IV. Brno: MU, 2011, s. 164–175.
34. *K českým a slovenským migracím v letech 1918–1938*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 48–56.
35. *Institution of School Doctors in the Interwar Czechoslovakia*. In: School and Health 21. Health Education: Initiatives for Educational Areas. Brno: MU, 2011, s. 25–33.
36. *Social Care for Children and Youth in the First Czechoslovak Republic*. In: School and Health 21. Abstracts' Overview 7th International Conference School and Health 21. Brno: MU, 2011, s. 68–69.
37. *Počátky adaptace volýňských reemigrantů po roce 1947*. In: Identita migrantů z východní Evropy a jejich integrace v českém prostředí. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, s. 7–15.

d) Recenze a anotace

1. *Beavois, D.: Trójkat ukraiński. Lublin 2005. 813 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 251–252.
2. *Volkova, S. A.: Čechy na pівдні України. Симферополь 2006. 156 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 253–254.
3. *Moravcová, I.: Obrázky z dějin českého zahraničního školství v zahraničí. Pardubice 2006. 282 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 255.
4. *Wysocki, R.: Organizacja ukraińskich nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939. Lublin 2003. 433 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 257–258.
5. *Przemiany narodowościowe na kresach wschodnich II Rzeczypospolitej 1931–1948. Toruń 2004. 350 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 258–260.
6. *Hryciuk, G.: Przemiany narodowościowe i ludnościowe w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1931–1948. Toruń 2005. 424 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 260–261.
7. *Antypolska akcja OUN–UPA 1943–1944. Warszawa 2003. 166 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 261–262.

8. Kruško, Š.: *Domov v cudzine alebo žili sme na Ukrajine. Prešov 2007*. 77 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 262–263.
9. *K nové literatuře o dějinách zahraničních Čechů*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 267–269.
10. *Válečné a poválečné dějiny v polských historických časopisech roku 2007*. Soudobé dějiny 15, 2008, č. 1, s. 206–215.
11. *Polský válečný exil v Londýně ve vzpomínkách*. Soudobé dějiny 15, 2008, č. 3–4, s. 764–770.
12. Hloušek, V. – Kaniok, P. (edd.): *Evropské politické strany po východním rozšíření EU*. Brno: MU, 2007. 177 s. Universitas, 2009, č. 1, s. 74.
13. Andrš, B.: *Česká Alexandrovka*. Praha: NK ČR, 2009. 264 s. Slovanský přehled 95, 2009, č. 2, s. 253.
14. Čapka, F.: *Odbory v českých zemích v letech 1918–1948*. Brno: MU, 2008. 285 s. Slovanský přehled 95, 2009, č. 3, s. 401–402.
15. Friedl, J. – Jirásek, Z.: *Rozpačité spojenectví*. Praha: Nakladatelství A. Skřivan ml., 2008. 399 s. Český časopis historický 107, 2009, č. 3, s. 646–648.
16. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řada historická (C), č. 54*. Brno: MU, 2007. 153 s. Universitas 42, 2009, č. 3, s. 75–76.
17. Kostiuk, M.: *Die deutschen kolonien in Wolhynien. Im 19. und am Anfang des 20. Jahrhunderts*. Wiesentheid: Historischer Verein Wolhynien, 2006. 261 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 179.
18. Buravskij, O. A.: *Poljaky Volyni v druhij polovyni XIX – na počatku XX. st. Žytomyr 2004*. 168 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 180.
19. Topinka, E.: *Archiv spolku Česká beseda ve Lvově (1867–1936)*. Lvov: Centrum Evropy, 2007. 543 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 181–182.
20. Klabjan, B.: *Češkoslovaška na Jadranu*. Koper: Založba Annales, 2007. 425 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 182–183.
21. *Svět historie – historikův svět*. Sborník profesorů Robertu Kvačkovi. Liberec: TU, 2007. 678 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 183–184.
22. Olszewski, P.: *Polityka państw Ententy wobec Zakaukazia w latach 1918–1921*. Piotrków Trybunalski 2001. 287 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 184–185.
23. *Repressirovannyje čechi. Vypusk 1*. Odessa 2007. 67 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 185–186.
24. Dąbrowski, D.: *Rzeczpospolita Polska wobec kwestii Rusi Zakarpaciej (Podkarpaciej) 1938–1939*. Toruń: A. Marszałek, 2007. 413 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 186.
25. *Česka zahalmoosvitna škola*. Luck: Tverdynja, 2008. 112 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 188–189.
26. Serhijčuk, V.: *Poljaky na Volyni u roky druhoji svitovoji vijny*. Kyjiv: UVS, 2003. 576 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 188–189.
27. Kalakura, O.: *Poljaky v etnopolityčných procesach na zemljach Ukrajiny v XX stolittji*. Kyjiv: Znonnja, 2007. 505 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 191–192.

28. Tomaszewski, J.: *Czechy i Słowacja. Warszawa: Trio, 2006. 415 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 193–194.
29. Friedl, J. *Zaolzie w świetle szyfrogramów polskiej placówki dyplomatycznej w Pradze oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie (1945–1949). Czeski Cieszyn: Kongres Polaków, 2007. 335 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 196–197.
30. Baron, R.: *Między Polską i Czechami. W optyce historyka z Brna. Toruń: A. Marszałek, 2009. 281 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 199.
31. Snyder, T.: *Tajna wojna. Kraków: Znak, 2008. 340 s.* Slovanský přehled 96, 2010, č. 1–2, s. 241–242.
32. Herzog, A. – Ruchniewicz, M.: *Dzieje Ziemi Klodzkiej. Hamburg–Wrocław, 2008. 568 s.* Slovanský přehled 96, 2010, č. 1–2, s. 65–66.
33. Lutaj, M.: *Čechy na Žytomyrščyni: istorija i sihodennnja. Žytomyr: Wydawnictwo Żytomyrskoho deržavnoho universytetu im I. Franko, 2008. 208 s.* Slovanský přehled 96, 2010, č. 1–2, s. 85–86.
34. *Dvě publikace o Zelově.* Slovanský přehled 96, 2010, č. 3–4, s. 329–330.
35. Štěříková, E.: *Zelów. Česká exulantská obec v Polsku. Praha, Kalich, 2010. 433 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 194–195.
36. Ornst, J.: *Česká kolonie Malá Zubovščina na Ukrajině. Praha: SČVP, 2009. 176 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 195–196.
37. Majewski, P. M.: *„Niemcy sudeccy“ 1848–1948. Historia pewnego nacionalizmu. Warszawa: Wydawnictwo UW, 2007. 554 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 198–199.
38. Fasora, L. – Hanuš, J.: *Masarykova univerzita v Brně. Příběh vzdělání a vědy ve střední Evropě. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 267 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 199–200.
39. Zudová-Lešková, Z.: *Cesty k sebe. Česi v odboji na Slovensku v letech 1939–1943. Praha: Historický ústav AV ČR, 2009. 349 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 202–203.
40. Pałys, P.: *Skupiska czeskie w Klodzkiem, Raciborskiem, Głubczyckiem i Żytawskiem wobec planów zmiany granic państwowych po II wojnie światowej. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 203–204.
41. Davies, N. – Moorhouse, R.: *Mikrokosmos. Portrét jednoho střeoevropského města. Praha: Nakladatelství BB/art, 2006. 607 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 205–206.
42. Kulak, T.: *Wrocław. Przewodnik historyczny. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie, 2006. 338 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 206–207.
43. Burda, B.: *Szkolnictwo średnie na Dolnym Śląsku w okresie wczesnonowożytnym (1526–1740). Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski, 2007. 306 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 124.
44. Erben, K. J.: *Slovanské bájesloví. Praha: EÚ AV ČR, 2009. 511 s.* Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 125.

45. Krejčířík, M.: *Kleinové*. Brno: Archiv města Brna, 2009. 446 s. In: Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 126–127.
46. Fasora, L. – Hanuš, J.: *Filozofická fakulta Masarykovy univerzity*. Brno: MU, 2010. 339 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 127.
47. Jelínek, P.: *Zahraničně-politické vztahy Československa a Polska 1918–1924*. Opava: Matice slezská, 2009. 226 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 145–146.

e) Zprávy

1. *K 50. výročí úmrtí Zdeňka Hájka*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 182–185.
2. *Diplomové práce z dějepisu obhájené na PdF MU v letech 2006–2007*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 227–228.
3. *Třetí konference škola a zdraví pro 21. století*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 238.
4. *Zpráva o třech konferencích podzimu 2007*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 241–243.
5. *Před padesáti lety zemřel Zdeněk Hájek*. Universitas, 2008, č. 2, s. 52.
6. *Pedagogické asistentství křesťanské výchovy*. Muni.cz, 2008, č. 10, s. 8.
7. *Ke 115. výročí narození Zdeňka Hájka*. Universitas, 2009, č. 2, s. 62–63.
8. *Sociolog a historik Miloslav Trapl*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 148–149.
9. *On the Eightieth Birthday of Stanislav Julínek*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 2, s. 181–182.
10. *K osmdesátinám Stanislava Julínka*. Universitas, 2011, č. 1, s. 72.
11. *Padesát let řady společenských věd*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 118–121.
12. *Magisterské diplomové práce obhájené na PdF MU v roce 2010*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 122.
13. *Odhalení pomníku volyňským Čechům a Polákům*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 122–123.
14. *Pomník volyňským Čechům*. Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, 2011, č. 5, s. 1.

Jiří Mihola

František Čapka dvakrát „pětatřicátníkem“

V roce 2011 si „na Filipa“ ve zdraví a duševní svěžesti připomenul sedm „křížků“ doc. PhDr. František Čapka, CSc. Podle mnohých horoskopů bývá „Filip“ spojován s veselostí a optimismem, což bychom u našeho jubilanta mohli snadno identifikovat. Při připomínce jeho životního jubilea jsem se do koncepcie textu rozhodl nezahrnovat a znovu nepřipomínat jeho životní osudy i vědecko-pedagogickou dráhu a vypočítávat jeho starší výzkumné a publikační počiny, což již bylo dostatečně připomenuto ve *Sborníku prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity*,

řada společenských věd 22, 2007, s. 187–194. Při letošní příležitosti se sluší zmínit jistou dávku obdivu nad tím, s jakým elánem a vehemencí stále pokračuje ve svých aktivitách na katedře historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, ať se jedná o pedagogickou, tak i vědecko-publikační činnost. O tom svědčí další nové bibliografické přírůstky, s nimiž během necelých uplynulých pěti let opět rozšířil svou autobiografii. Jejich přehled je připojen na konci tohoto připomenutí. Oslavenec od roku 2007 uveřejnil dobrou třicítku nových studií a vydal tři odborné knihy.

Opomenout nelze ani jeho texty učebnic, skript a učebních pomůcek. Je vhodné rovněž uvést, že jubilant se stal trojnásobným laureátem ceny děkana Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity za vynikající tvůrčí činnost v letech 2008, 2009, 2011. V roce 2010 také obdržel za rozsáhlou práci *Dějiny zemí Koruny české v datech* (4. vyd.) Cenu města Lysá nad Labem v oblasti historické literatury. Dlouhodobě působí jako člen komise G5 Fondu rozvoje vysokých škol, od roku 2010 je místopředsedou této komise. Od roku 2009 je členem vědecké rady Akademického nakladatelství CERM.

V uplynulém pětiletí byl řešitelem dvou projektů GAČR: Odbory v českých zemích v letech 1918–1948 (2006–2008) a Agrární strana a cukrovarnictví v českých zemích v letech 1918–1938 (2009–2011); z obou projektů vyšly samostatné monografie.

Navzdory postupujícím letům je stále v optimální pracovní formě a neztratil nic ze svého příslavného humoru. My všichni, kdo jej známe, asi připustíme, že tajemství se skrývá v citátu z dílny moudrosti starých Moravanů „Ten, kdo při víně se směje, ten déle žije“. Proto mu přeje-me, aby mu hlavně zdraví, energie, optimismus a smysl pro legraci vydržely i do dalších let.

Výběrová bibliografie prací Františka Čapky za léta 2007–2011

a) Monografie a encyklopedie

1. *Odbory v českých zemích v letech 1918–1948*. Brno: MU, 2008. 288 s.
2. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 4. vyd. Praha: Libri, 2010. 1055 s.
3. *Tragédie mnichovské dohody. Skutečná fakta a odhalené mýty*. Brno: Computer Press, 2011. 150 s. (spolu s J. Lunerovou).

b) Podíl na monografiích a encyklopediích

1. *Obec Vranovice*. Břeclav: Malovaný kraj, 2007, s. 74–91.
2. *Antropologický slovník aneb Co by mohl člověk vědět o člověku (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009 (spoluautor – 1 210 hesel).
3. *Ves Leštno za městečko vysazovati ráčíme*. Brno: Statutární město Brno, městská část Brno-Líšeň – Kulturní centrum Líšeň, 2009, s. 204–228.

c) Učebnice a učební texty

1. *Dějepis*. Díl I. *Inspirace a projekty, náměty pro tvořivou výuku*. Praha: Scientia, 2008, 164 s. (spolu s J. Lunerovou).
2. *Dějepis*. Díl I. *Člověk a společnost. Pracovní sešit*. Praha: Scientia, 2008. 80 s. (spolu s J. Lunerovou).
3. *Dějepis. Vzdělávací oblast Člověk a společnost. Novověk*. Brno: Nová škola, 2009, s. 34–131 (spolu s J. Vykoupilem).
4. *Obrazy z novějších českých dějin. Člověk a jeho svět. Lidé a čas. Vlastivěda*. Všeň: Alter, 2009. 59 s.

5. *Dějepis. Vzdělávací oblast Člověk a společnost. Novověk, moderní dějiny*. Brno: Nová škola, 2010. 143 s.
6. *Dějepis 8. Multimediální interaktivní učebnice*. Brno: Nová škola, 2010.
7. *Obrazy ze života společnosti v českých dějinách*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 126 s.
8. *Dokumenty a materiály ke studiu národní dějin v letech 1848–1918*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 115 s.

d) Studie a články ve vědeckých časopisech a sbornících

1. *Hygiene in First Republic Schools*. *School and Health* 21, 2007, s. 43–50 (spolu s J. Vaculíkem).
2. *Idea państwa narodowego Czechów i Slovaków w wyobrazeniach czechosłowackiego ruchu oporu w czasie drugiej wojny światowej*. In: *Edukacja. Konteksty historyczno-pedagogiczne*. Kraków: Impuls, 2007, s. 181–185.
3. *Přiblížení procesu osídlování pohraničních českých zemí po druhé světové válce*. In: *Československo 1945–1992*. Brno: Pedagogická fakulta MU, 2007, s. 58–65.
4. *K vývoji odborového hnutí v českých zemích na konci habsburské monarchie a na počátku nového československého státu*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 53–73.
5. *Výsledky empirického výzkumu názorů české středoškolské mládeže na evropskou integraci*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 132–162.
6. *K sociální struktuře české společnosti po roce 1945*. In: *Edukacja obywatelska w społeczeństwach wielokulturowych*. Kraków: Impuls, 2007, s. 237–243.
7. *K postavení křesťanskosociálních odborů na počátku 30. let 20. století v českých zemích*. In: *Teorie a praxe politického katolicismu 1870–2007*. Brno: CDK, 2007, s. 226–235.
8. *Černovská tragédie a její ohlas ve vybraném českém tisku na Moravě*. In: *Mýtus a realita*. Rožumberok: Katolická univerzita v Rožumberku, 2008, s. 105–108 (spolu s J. Vaculíkem).
9. *Health Care and Hygiene at Czechoslovak Schools between the First and Second World Wars*. *School and Health* 21, 2008, s. 57–61.
10. *Malé zamyšlení nad 28. říjnem 1918*. In: *Živé hodnoty Masarykova Československa Směrodatné hodnoty pro 21. století*. Brno: Občanský a odborný výbor ve spolupráci se statutárním m. Brnem a Pedagogickou fakultou MU, 2009, s. 70–72.
11. *Historia Polski na kartach wspólnych czeskich podręczników do nauczania historii*. In: *Polska – Europa – świat w szkolnych podręcznikach historii*. Zbiór studiów. Toruń: Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, 2008, s. 47–52 (s M. Auszem).
12. *Several Thoughts on School Hygiene at the Break of the 19th and 20th Centuries*. In: *School and Health* 21. *General Issues in Health Education*. Brno: MU, 2009, s. 41–46 (spolu s J. Vaculíkem).
13. *Powojenne osiedlenie pogranicza ziem czeskich po drugiej wojnie światowej i jego nowy kształt*. *Rocznik lubuski* 35, 2009, č. 1, s. 127–134.
14. *K otázce germanizace českých zemí v letech protektorátu*. In: *Integrační tábor Svatobořice a jeho postavení v Protektorátu Čechy a Morava v plánech nacistické válečné mašinérie v letech 1942–1945*. Sborník příspěvků Mezinárodního kolokvia Kyjov. Brno 2008, s. 17–23.
15. *Reflections on Czech high-school student's attitudes towards the Czech Republics' membership of the European Union*. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal* 1, 2009, s. 23–27 (spolu s J. Vaculíkem).

16. *Zamyšlení nad postoji české středoškolské mládeže k členství v EU*. In: *Historie a cestovní ruch – perspektivní a podnětné spojení*. Praha: Vysoká škola obchodní v Praze, 2008, s. 201–213 (spolu s J. Vaculíkem).
17. *Odbory v českých zemích na konci první republiky a v letech protektorátu*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 23, 2009, s. 94–120.
18. End of Czech-German coexistence in South Moravia. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal* 2, 2010, s. 53–58.
19. *History in the Integrated Education in the Process of the Acquisition of Teacher's Competencies in the Students of Pedagogy Department of the Masaryk University in Brno*. In: *Education and Integrative Process. Historical and Present Contexts*. Wrocław: ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2009, s. 143–150 (spolu s P. Vyhňákem).
20. *The Conception of School-health Relationship in the Schools of the First Republic*. *School and Health* 21, 2010, s. 33–38 (spolu s J. Vaculíkem).
21. *Position and Responsibilities of Teachers in Applying Health Principles in Czech Schools in the Past and Now*. In: *Health in Pedagogical Discourses and School Practices. Select Perspectives*. Kraków: Impuls, 2010, s. 129–134.
22. *Czeski naukowiec Jan Evangelista Purkyně jako uczeń kolegiów pijarskich i jego poglądy pedagogiczne*. In: *Szkolnictwo pijarskie w czasach minionych a współczesne problemy edukacji historycznej*. Tom II. Kraków: Wydawnictwo eSPe Kraków, 2010, s. 235–240.
23. *Agrární odbory v českých zemích v letech první republiky*. In: *Agrární strana a její zájmové, družstevní a peněžní organizace*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum Uherské Hradiště, 2010, s. 127–136.
24. *Rola historii regionalnej we współczesnej edukacji historycznej Republiki Czeskiej*. *Wiadomości Historyczne* 53, 2010, č. 4, s. 45–50.
25. *K průběhu cukerní krize ve 30. letech 20. století v českých zemích*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010, č. 1, s. 94–106.
26. *Feature of Solidarity in Czech Christian Social Unions*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 24, 2010 č. 2, s. 37–41.
27. *K obrazu moravského cukrovarnictví v prvním desetiletí československého státu*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 21–39.
28. *Parallels and Specifics of Repopulation of the Czech Border Regions and the Polish Recovered Territories after 1945*. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal* 3, 2011, č. 1, s. 33–42.
29. *Zaselenije pograničných teritorij Čechii posle Vtoroj mirovoj vojny*. *Slavjanskij sbornik* 9, 2011, s. 46–57.
30. *Gustav Kabrhel: The Founder of the Czech Public Health Science and his Contribution to the "School and Health" Issues*. In: *School and Health* 21. *Health Education: Initiatives for Educational Areas*. Brno: MU, 2011, s. 1923.
31. *Několik poznámek k úloze odborů při obhajobě sociálních zájmů dělnictva v letech první republiky*. In: *Problematika dělnictva v 19. a 20. století*. Díl I. *bilance a výhledy*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011, s. 151–158.
32. *K počátkům Stoupalova cukrovarnického koncernu na Moravě*. In: *Cukrovarnictví, cukrovary a cukrovarníci. Fenomén českého hospodářství v 19. a 20. století*. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha – Národní technické muzeum, 2011 (= *Prameny a studie* 47), s. 103–114.

e) Recenze a anotace

1. *Kšicová, D. – Vaculík, J.: Rodinná kronika volyňských Čechů. Časopis Matice moravské* 126, 2007, č. 1, s. 220–221.
2. *ČSR a Evropa ve 30. letech. Josef Harna. Krize evropské demokracie a Československo 30. let 20. století. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 23, 2009, s. 186–188.
3. *Kronika životních osudů rodu. Jaroš-Nickelli, Jiří. Syn Karpat. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 23, 2009, s. 192–193.
4. *Konečný, Karel. Československá strana lidová na střední Moravě v letech 1948–1989. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 23, 2009, s. 197–199.
5. *Vaculík, Jaroslav. České menšiny v Evropě. Vlastivědný sborník moravský*, 2011, č. 2, s. 228–229.
6. *Dürich, Jiří: Vítěz, který prohrál – poslanec Josef Dürich. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 24, 2010, č. 1, s. 196–197.
7. *Politické programy českého a slovenského agrárního hnutí 1899–1938. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 24, 2010, č. 1, s. 197–198.
8. *Opevňovací práce na jižní Moravě. Dokumenty z archivních fondů moravské provenience 1936–1940. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 24, 2010, č. 1, s. 201–202.
9. *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis 2/2009. Ideje, iluze a realita v dějinách. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 128–129.
10. *Metternich a jeho doba. Sborník příspěvků z konference uskutečněné v Plzni ve dnech 23. a 24. dubna 2009. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 129–130.
11. *Hroch, Miroslav. Národy nejsou dilem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. 315 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, s. 1, s. 130–132.
12. *V kleštích dějin. Střední Evropa jako pojem a problém. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 132–133.
13. *České země a moderní dějiny Evropy. Studie k dějinám 19. a 20. století. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 133–135.
14. *Kosatík, Pavel. Bankéř první republiky. Život dr. Jaroslava Preisse. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 136–137.
15. *Vondrášek, Václav – Hanzlík, František. Krajané v USA a vznik ČSR v dokumentech a fotografích. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 137.
16. *Mikulka, Radek. Tenkrát za první republiky. Z meziválečných dějů malého středomoravského města vážně i s mírným úsměvem. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 137–138.
17. *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou minulostí (1939–1945). Sborník příspěvků ze sympozia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 138–139.
18. *Dvořák, Jan. Židé v opavském Slezsku 1918–1945. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 140–141.
19. *Nenička, Lubomír. Druhá republika na Ostravsku 1938–1939. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 25, 2011, č. 1, s. 141–142.

20. Divišová, Jana. *Vzestup a pád K. H. Franka aneb příběh pilného knihkupce*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 142–143.
21. Tunys, Ladislav. *K. H. Frank. Noc před popravou*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 143–144.
22. Cílek, Roman. *Den, kdy udeřilo zlo. Prlovská tragédie, 1945*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 144–145.
23. Sádlo, Václav. *Bělovecká tragédie. Příčiny, průběh a následky*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 1, s. 145.

Kamil Štěpánek

Za ing. Jiřím Hofmanem

Ve věku 88 let zemřel 9. srpna 2011 bývalý jednatel Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ing. Jiří Hofman. Narodil se 16. května 1923 v Družkopoli okresu Horochov tehdejšího Volyňského vojvodství Polské republiky. Základní sedmiletou školu s polským vyučovacím jazykem dokončil v Rovně, aby poté pokračoval ve studiu na obchodní akademii. Vzhledem k vypuknutí druhé světové války školu nedokončil a pracoval na zemědělské usedlosti rodičů v obci Martinovka. V únoru 1944 vstoupil v Jefremově v Tulské oblasti do československé zahraniční armády, se kterou přišel na jaře 1945 až do Prahy jako důstojník – velitel radiové čety.

Po osvobození složil v ČSR externě maturitu a byl přijat ke studiu na elektrotechnickém oboru Vysokého učení technického dr. E. Beneše v Brně, kde získal v roce 1952 titul inženýr. Až do konce osmdesátých let pracoval v oboru radiotechniky a elektroniky, a to nejprve do roku 1978 v rámci armády, poté v Ústavu ekonomiky a řízení vědeckotechnického rozvoje, v letech 1980–1991 na Federálním ministerstvu elektrotechnického průmyslu. V roce 2003 vydal s Janem Bauerem knihu *Tajemství radiotechnického pátrače TAMARA*. Vlastní život popsal v autobiografické knize nazvané *Jak ten můj život šel...* (Praha 2008).

Po roce 1989 pracoval v historicko-dokumentační komisi Československé obce legionářské. Inicioval realizaci několika pomníků a pamětních desek účastníkům odboje, mj. v Kyjevě, Bachmači, Užhorodě, Praze-Dejvicích a Rovně. Organizoval vznik komise pro studium dějin volyňských Čechů, která se stala zárodkem Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, které navazovalo na poválečný Svaz Čechů z Volyně (1946–1958). V nové organizaci se ujal důležité funkce jednatele, na kterém spočívala celá tíha budování organizační struktury spolku a získávání finančních prostředků pro jeho činnost.

Z našeho pohledu mělo velký význam Hofmanovo úsilí směřující k přiblížení bohaté historie Čechů na Volyni. Ve spolupráci s oddělením novodobých českých dějin Národního muzea se zasloužil o sběr dokumentů pro putovní výstavu o dějinách volyňských Čechů, jejíž vernisáž proběhla v únoru 1994 v Národním muzeu. Výstava poté prošla celým českým a moravským pohraničím. Nyní je trvale umístěna ve vlastivědném muzeu v Podbořanech. Při této příležitosti vydal v roce 1995 brožuru *Volyňští Češi – základní informace*.

Zásadní význam má *Historická mapa českého osídlení na Volyni*, vydaná ve spolupráci s Jaroslavem Klicperou v roce 1995, která přináší také abecední seznam všech obcí a osad s českým osídlením. Seznam obsahuje základní údaje o 638 obcích a osadách Volyňské gubernie, kde

žili ve větším nebo menším počtu Češi (zcela českých bylo 112 obcí a osad). Z tohoto historického místopisu české Volyně se mj. dozvíme o lokalizaci průmyslových podniků, kulturních zařízení, kultovních míst a spolků.

Neméně důležitá byla jeho kniha napsaná ve spolupráci s Václavem Šircem a Jaroslavem Vaculíkem *Volyňští Češi v prvním a druhém odboji*, která vyšla v prvním vydání v roce 1999 a ve druhém rozšířeném vydání v roce 2004. V této publikaci se podařilo shromáždit nejen vzpomínky pamětníků na první a druhou světovou válku, ale i relativně přesné seznamy účastníků obou národních odbojů z řad volyňských krajanů.

Kniha navázala na Hofmanovu studii z roku 1993 s názvem *Účast volyňských Čechů v boji za vznik Československé republiky a za její osvobození z nacistické nadvlády*, která vyšla k 82. výročí vzniku České družiny a k 50. výročí vstupu volyňských Čechů do 1. československého armádního sboru v SSSR.

Vyvrcholením Hofmanova historiografického bádání je nejnovější kniha *Češi na ukrajinské Volyni v době holocaustu*, která vyšla v roce 2011. Autor krutosti nacistické okupace Volyně, včetně holocaustu a řádění ukrajinských nacionalistů, naštěstí nepoznal jako oběť, ale jako citlivý pozorovatel. V knize přibližuje podíl volyňských Čechů na záchraně pronásledovaných. Text doplnil vzpomínkami zachráněných i zachránců poctěných medailí Spravedlivý mezi národy, ale i těch, kteří žádnou oficiální cenu neobdrželi.

Podporoval vydávání publikací i jiných autorů, např. Jana Pospíšila a Vjačeslavy Lohvinové *České písně z ukrajinské Volyně* (ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR) či Jiřiny Zárecké-Suché *Sůl volyňské země* (1995). Byl spoluautorem publikace vydané v souvislosti s odhalením pomníku volyňských Čechů v Rovně a busty prezidenta Budovatele dr. E. Beneše v Žatci *Vytesán v žule – Odlita z kovu* (Praha 2008).

Aktivně vystupoval i na vědeckých konferencích, např. na mezinárodní konferenci k válečnému roku 1944 v Historickém ústavu Armády České republiky v říjnu 1999 nebo na pravidelných seminářích k dějinám volyňských Čechů pořádaných Sdružením Čechů z Volyně.

Odchod ing. Jiřího Hofmana představuje velkou ztrátu nejen pro Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, ale i pro další bádání o dějinách volyňských krajanů.

Jaroslav Vaculík

Magisterské diplomové práce z dějepisu obhájené na PdF MU v roce 2011

Předkládaný přehled navazuje na soupis diplomových prací publikovaný ve *Sborníku prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25*, 2011. Vedoucí prací jsou uvedeni za bibliografickými údaji značkou. Jsou to doc. PhDr. František Čapka, CSc. (Ča), doc. PhDr. František Hanzlík, CSc. (Ha), PhDr. Tomáš Jeřábek (Je), doc. PhDr. Bohuslav Klíma, CSc. (Kl), Mgr. Jiří Míhola, Ph.D. (Mi), PhDr. Kamil Štěpánek, CSc. (Št) a prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc. (Va).

BÁBOROVÁ Žaneta

Strašidlo v jeskyni Výпустek. (Aplikace mimotřídních forem vyučování ve výuce dějepisu na ZŠ) (Št)

BŘEZINOVÁ Petra

Jak skrze Tudorovce mediálně vychovávat (Št)

CIHELKOVÁ Jarmila

K problematice výuky moderních dějin na ZŠ (Št)

ČANDRLOVÁ Lenka

K duchovnímu životu v Podolí u Brna a vybraných okolních farnostech ve 20. století (Mi)

HARTMANOVÁ Zuzana CHYTIL Radim	Z historie Rychnova nad Kněžnou (Ča) Krajané a exulanti v USA a jejich reakce na únor 1948 v Československu (Ha)
KLOBOUKOVÁ Lucie KUBIKOVÁ Brigita MAJDOVÁ Hana	Církevní svátostky střední Moravy (Kl) Historická exkurze po mikroregionu Melicko (Št) Úloha významných osobností československého zahraničního odboje působících v USA v letech 1914–1918 (Ha)
STEHLÍKOVÁ Markéta	Každodennost života na vesnici v regionu Horácko – možnost spolupráce muzea a školy (Mi)
SVOBODA Petr	Počátky hnutí Solidarita v Polsku a Perestrojka v Sovětském svazu optikou českého tisku (Va)
SVOBODOVÁ Martina	Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni (Mi)
TĚŠÍK Marek	Likvidace ilegálních organizací „Lilka“ a „Jánošici“ v letech 1948–1950 (Va)
VAŇKOVÁ Lenka	Březničtí z Náchoda v průběhu 17. století (Je)

Jaroslav Vaculík

Rožmberkové. Malé ohlednutí za Rokem růže 2011 a jeho nabídkou

Rožmberskému rodu, jeho dominiu a zvláště nejvýznamnějším osobnostem, bratřím Vilémovi a Petru Vokovi, je v české historiografii dlouhodobě věnována pozornost. Před rokem 1989 i po něm vyšla řada odborných prací (zmiňme alespoň práce profesora Jaroslava Pánka) přibližujících životy a dílo posledních Rožmberků. Před několika lety byla v nakladatelství Libri vydána také nádherná populárně-naučná publikace s bohatou obrazovou dokumentací mapující skvosty jihočeského regionu spjaté s rožmberskými velmoži a rodem.¹ A nejen to. Osobnost Petra Voka se stala vděčným námětem pro filmová zpracování, více komediálního než historického charakteru, v každém případě divácky oblíbená. Rok 2011 poskytl k poznávání jihočeských pokladů nepřehlédnutelnou motivaci. V listopadu 2011 totiž uplynulo dlouhých čtyři sta let od chvíle, kdy se smrtí Petra Voka dějiny rožmberského rodu uzavřely a posléze v různých souvislostech zahalily rouškou tajemství. Nepochybně ještě do nedávné doby opakovali průvodci vyšebrodského kláštera, v jehož kostele se nachází rožmberská hrobka, onu známou pověst, připisovanou Bohuslavu Balbínovi, který si ji kdysi vyslechl od jednoho řeholníka, že „*mrtvoly tu pochovaných pánů z Růže nejsou dle zvyku uloženy v rakvích, nýbrž že prý sedí v křeslech doko-la jako vladaři i po smrti* [...]“. Dřívější a zejména současné průzkumy hrobky postupně zbořily všechny mýty. Ukázalo se, že v hrobce nejsou ani zdaleka všichni Rožmberkové pochováni. Jisté však je, že v cínovém sarkofágu, ozdobeném obráceným rodovým znakem, který symbolizuje posledního člena rodu, odpočívá Petr Vok.

Ohlédneme-li se za rokem 2011, dalo by se bez nadsázky konstatovat, že proběhl ve zname-ní Růže. Praha zažila v uplynulém desetiletí řadu významných a zajímavých výstav a ta rožmberská, která byla instalována do Valdštejské jízdárny, se k nim nepochybně přiřadila. Byla nazvána *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami* a zájem návštěvníků o ni byl

¹ JURÍK, P.: *Jihočeské dominium. Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*. Praha 2008.

natolik velký, že si i přes všechny komplikace s tím spojené vyžádal alespoň krátké prodloužení. Cílem výstavy bylo přiblížit život Rožmberků od gotiky až po raný novověk. Asi šest set exponátů, nejen uměleckého charakteru, přispělo k tomu, že návštěvník výstavy získal plastickou představu o moci rodu, jeho mecenášství a hospodářském umu. Prostřednictvím vystavených předmětů se však také mohl přiblížit každodennímu životu, mentalitě, zbožnosti a kultuře tehdejší doby. Není možné na tomto místě vyjmenovávat jednotlivé paměťihodnosti, a ani to není potřeba. Stalo se totiž dobrým zvykem, že monumentální výstavy tohoto typu doprovází nabídka stručného i rozsáhlého průvodce výstavou, vydaného rovněž v cizojazyčné (anglické) mutaci.² I když je řada uměleckých i neuměleckých památek známa z dřívějších publikací, rozhodně stálo za to si z blízka vychutnat plátna zobrazující *Dělení rúží*, *Glorifikaci pětistého výročí založení kláštera Vyšší Brod* zobrazující událost, která dala klášteru jméno (Hohenfurt), portréty Bílé paní Perchty, Petra Voka či Viléma na úmrtním loži apod. I bezkonfesního návštěvníka se musela dotknout nádhera sochařského umění zdobícího jihočeské chrámy a kláštery, krása deskových oltářů či propracované reliéfy s různými symboly. I zájemci o zbraně a brnění si přišli na své, stejně jako obdivovatelé rožmberského rybníkářství, které nezaměnitelně poznamenalo jihočeskou krajinu – visela tu totiž podrobná mapa třeboňského panství. Kromě Valdštejnského paláce byla velmožům s erbem růže věnována ještě další doprovodná výstava v Rožmberském paláci, nazvaná *Rok růže*. I jejím cílem bylo představit nejvýznamnější postavy rodu, a to zejména jako mecenáše, nikoli nepatřičně srovnávané s Medicejskými. S Rožmberky je spjata řada významných témat – např. dolování a mincovnictví, pivovarnictví apod. Výstava *Rok růže* přiblížila také alchymii, ženský svět, rodové slavnosti, svět víry, problematiku zdraví a nemoci.

Rožmberský rok správně nezůstal vázán pouze na Prahu. K poznávání byli motivováni také ti, kteří rádi cestují. Pod záštitou hejtmána Jihočeského kraje byla připravena brožura představující dvacet čtyři míst Jihočeského kraje nejužěji spjatých s Rožmberky. Při návštěvě kteréhokoliv z těchto míst si zájemce mohl vyzvednout nejen brožuru, ale k ní také turistický pas, do něž na jednotlivých místech mohl obdržet číslovaná razítka ve tvaru růže. K navštívení všech představených míst motivovala vidina příslibených věcných cen, které uděloval úřad jihočeského hejtmána. Ke snadnější orientaci v jihočeském regionu napomáhala jednoduchá mapka zachycující lokality určené k získání razítka, jež byla součástí pasu. Pro náročnější cestovatele, kteří chtěli rožmberské dominium poznat opravdu podrobně, byl vydán zvláštní obrazový průvodce, jehož součástí je rovněž pojednání o dalších českých, moravských, a dokonce i vybraných zahraničních lokalitách spojovaných s Rožmberky.³ Závěrečný soupis starší i aktuální odborné i populárně-naučné literatury mapující dějiny rožmberského rodu pak publikaci řadí do vyšší kategorie, než je běžný turistický průvodce.

Výčet aktivit spojených s výročím vymření rodu Rožmberků po meči však tímto ještě nekončí.⁴ Zvláštní prostor byl rožmberské problematice věnován v denním tisku. Učitelé a jejich žáci nepochybně i do budoucna ocení, že se slavní rožmberští velmožové stali hlavním tématem jed-

² PÁNEK, J. – FUČÍKOVÁ, E. – GAŽI, M. – LAVIČKA, R. – PAVELEC, P. – ŠIMŮNEK, R. (edd.): *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*. České Budějovice 2011; GAŽI, M. (ed.): *Rožmberkové. Stručný průvodce výstavou*. České Budějovice 2011.

³ HAJNÁ, M.: *Rožmberkové. Cestovní průvodce*. České Budějovice 2011.

⁴ Z dalších významných akcí rožmberského roku se od 1. dubna do 12. června v Táboře uskutečnila výstava *Soběslav – město pětileté růže*, ve stejném městě 14. 5. proběhl také workshop *Život na rožmberském dvoře*. V Českém Krumlově se 17.–19. června konaly *Slavnosti pětileté růže*, v Netolicích 21. května *Rožmberské slavnosti* a 24. června v Borovanech *Rožmberské veselí*. 24.–26. června se Rožmberkové připomínali v Prachaticích v rámci *21. Slavnosti solné stezky*, 25. června proběhly na Nových Hradech *Rožmberské sklářské slavnosti*, 12.–14. srpna se v Bechyni uskutečnila slavnost *Petr Vok v Bechyni* aj.

Obr. 1 a 2: Dva portréty Petra Voka z Rožmberka. První (vlevo) je dílem neznámého malíře z počátku 17. století. Druhý pochází z poloviny 18. století a zachycuje rožmberského velmože s řádem lebky, velkou jezdeckou pečeti a nápisem „Petr Vok, poslední rožmberský vladař, umřel roku 1611“. Foto Jiří Mihola.

noho z čísel populárně-naučných časopisů *Dějiny a současnost* a *Živá historie*, v nichž byla jako dárek přibalena faksimile rožmberského rodokmenu. Zvláště dvojí pojednání na téma „druhý život“ Patra Voka v časopise *Dějiny a současnost* je zajímavý a záslužný nejen pro využití ve školním dějepisu.⁵ Ostatně i žáci si mohli přijít na své. Například Husitské muzeum v Táboře vyhlásilo v rámci doprovodných programů soutěž *Můj oblíbený Rožmberk*, která se tentokrát netýkala malířského umění dětí, jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž úkolem bylo vypracování fiktivního rozhovoru či historické práce, jejíž hlavní postavou měla být zvolená osobnost z rožmberského rodu. O tom, že se počítalo i s účastí těch nejmladších, svědčila polopatická nápověda jmen na plakátu. Za zvláštní hold a ozdobu velkolepě pojatého rožmberského jubilea je možné považovat výpravnou odbornou publikaci z dílny nejpovolanějších – od profesora Václava Bůžka a jeho autorského kolektivu, jejíž kapitoly se zaměřují na intimní prostor Rožmberků za dvěma soukromých komnat, na svět veřejný, na každodennost jejich přátel, ale také na život poddaných na jejich panství.⁶ Rožmberský rok proběhl velkolepě a důstojně, jak se ve vztahu k slavnému a mocnému rodu patří, a mnohá zmíněná doprovodná díla zůstanou inspirací pro poznávání rožmberského světa ve všech jeho rovinách i v následujících letech. A kromě toho mohou sloužit jako vhodný podklad pro realizace tematických exkurzí „po stopách Rožmberků“.

Jiří Mihola

⁵ HRDLIČKA, J.: *Petr Vok v roli vrchnosti. Mýtus a skutečnost*. Dějiny a současnost, 2011, č. 4, s. 28–29; NOVOTNÝ, M. – RAUCHOVÁ, J.: *Renesanční kavalír i nevázaný bonviván*. Dějiny a současnost, 2011, č. 4, s. 41–43.

⁶ BŮŽEK, V. et al.: *Světy posledních Rožmberků*. Praha 2011.

Národní muzeum přiblížilo poklady a dějinný příběh Moravy

Některá podání české historie mohou vyvolat zdání, že se snad všechno důležité odehrálo v centru české státnosti, Praze či alespoň na území Čech. Ovšem také někdejší Markrabství moravské disponuje pozoruhodnými dějinami, zajímavými osobnostmi a cennými kulturními poklady, dokládajícími bohatství ducha a dovednost lidských rukou. Na tuto skutečnost měla upozornit dosud ojedinělá výstava nazvaná *Poklady Moravy. Příběh jedné historické země*. Vzhledem k rekonstrukci hlavní, novorenesanční budovy Národního muzea na Václavském náměstí byla realizována ve dnech 21. září 2010 – 6. července 2011 v Nové budově Národního muzea (bývalé Federální shromáždění). Proběhla pod záštitou prezidenta České republiky, Ministerstva kultury České republiky a Asociace krajů.

Podrobně byl zastoupen pravěk Moravy. Ojedinělý nález opracovaného valounu z Červeného kopce v Brně připomínal období starého paleolitu, dobu, kdy se na Moravě objevili její první obyvatelé, nálezy z jeskyně Kůlny střední paleolit a mladý paleolit byl zastoupen uměleckými výtvy kultury lovců mamutů nalezenými v Dolních Věstonicích, Předmostí, Pavlově a na dalších místech. Dobu neolitické revoluce na Moravě reprezentovaly ukázky kultury s lineární keramikou, ale také figurální plastika, především soubor Venuší – dvě Venuše z Hlubokých Mašůvek, střelická Venuše s náhrdelníkem, štěpánovická Venuše, sedící Venuše z Hlubokých Mašůvek a ze Střelice, sukničková Venuše z Těšetic-Kyjovic, Venuše z Těšetic-Kyjovic, Hedvika z Mašovic nebo Venuše z Brna-Maloměřic. Dobu bronzovou prezentovaly dva chronologické úseky. Starší dobu bronzovou přibližovaly artefakty tzv. věteřovské skupiny, mladší a pozdní dobu bronzovou kultura středodunajských popelnicových polí, k jejímž nejvýznamnějším lokalitám náleží hradisko a pohřebiště v Brně-Obřanech. Mistrovské výtvy keltského umění připomněly, že na Moravě toto etnikum pobývalo zhruba čtyři poslední století před zlomem letopočtu (v době laténské), a začátkem našeho letopočtu ho vystřídal germánské obyvatelstvo. Nálezy z jižní Moravy, zejména z okolí Mušova, připomněly, že i doba římská zanechala na Moravě nepřehlédnutelné stopy. Bohatý knížecí hrob odkrytý pod svahem návrší Cezavy u Blučiny reprezentoval dobu stěhování národů a dokládal, že mohutné vlny etnických posunů nevynechaly ani moravský region. Skvostné archeologické nálezy dokumentovaly kulturu Velké Moravy. Bylo možné vidět jeden z velkomoravských symbolů, olovený závěsný křížek s Ukřižovaným a řeckým nápisem „*Ježíš Kristus-Světlo-Život-Vítěz*“, nalezený v areálu církevního centra v Uherském Hradišti-Sadech. Vedle různých šperků, gombíků a nákončí zaujala také jedinečná památka – věžeňské železné okovy pocházející z hrobu tzv. vampýra, člověka vyčleněného ze společnosti, kterému měly zabránit v návratu do světa živých. Bohatě byly zastoupeny středověké dějiny Moravy. Zvláštní pozornost věnovali kurátoři výstavy významným bitvám, lucemburským markrabatům, specifikům husitství na Moravě, světské i sakrální architektuře, hmotné kultuře, tedy předmětům všedního dne, moravskému mincovnictví a také specifickému výzkumu zaniklých středověkých vesnic, jímž se Moravské zemské muzeum dlouhodobě věnuje. Novověké dějiny Moravy uváděla část přibližující působení tiskárny Jednoty bratrské v Ivančicích a posléze v Kralicích nad Oslavou, včetně jejího vrcholného díla Bible kralické. Návštěvník se mohl dozvědět více rovněž o dalším nekatolickém společenství – novokřtěncích, které připomínala jemná keramika (fajáns). Z barokní doby bylo zdůrazněno poutnictví a barokní hudební kultura spjatá především s Kroměříží a Jaroměřicemi nad Rokytnou. Do Moravy osvícenství a josefinismu vstupoval návštěvník kolem památného josefského pluhu, připomínajícího „císařskou orbu“ u Slavíkovíc. Podrobně bylo dokumentováno vybudování Moravského zemského, tehdy Františkova muzea, a přiblížena byla i atmosféra starobrněnského kláštera augustiniánů v 19. století, především dílo J. G. Mendela, zřejmě nejznámější vědecké osobnos-

ti spjaté s Moravou. 19. a 20. století bylo zastoupeno významnými literáty, novináři a jejich díly, Výstavou soudobé kultury konanou v Brně roku 1928, podrobnou představu bylo možné získat rovněž o pestrém spolkovém životě, divadle či nejvýznamnějších hudebních skladatelích Moravy a jejich díle. Přestože se nedostalo na některá další významná témata z moravských dějin (např. hospodářská a kulturní činnost významných rodů, čarodějnické procesy, dějiny sportu aj.), lze považovat výstavu za zdařilou a prospěšnou. Lze si jen přát, aby se Morava, ale také třeba Lužice, kdysi náležející Koruně české, dočkaly podobného zviditelnění a pozornosti, jako se to poštěstilo Slezsku v rámci monumentální výstavy *Slezsko – perla v české Koruně*, realizované v Praze na podzim roku 2006 a začátkem roku 2007.

Jiří Mihola